

Information om föreskrifter kopplade till ny lag och förordning om skydd för geografisk information.

Inledning

Denna information har som syfte att ge läsaren en bakgrund till Lantmäteriets föreskrifter om spridningstillstånd för sammanställningar av landgeografisk information samt lite utökad information om framförallt det kapitel som tar upp undantagen från kravet på spridningstillstånd.

Ny lag och förordning

En ny lag (2016:319) och förordning (2016:320) om skydd för geografisk information trädde i kraft den 1 maj 2016. Den nya lagen ersatte då lag (1993:1743) och förordning (1993:1745) om skydd för landskapsinformation.

Den nya regleringen innebär, bland annat, att kravet på databastillstånd slopats och att spridningstillstånd för landgeografisk information begränsats till att enbart gälla information som inhämtats från luftfartyg genom fotografering eller liknande registreringar. Ansvaret för att besluta om dessa tillstånd har övergått från Försvarsmakten till Lantmäteriet.

Enligt lagen om skydd för geografisk information krävs alltså tillstånd för spridning av landgeografisk information som inhämtats från luftfartyg. Med detta menas flygbilder och liknande registreringar som film, laserskannade data, värmekameradata, radardata etc. Syftet med tillståndskravet är att i möjligaste mån undvika skada för totalförsvaret.

Lantmäteriet har genom lagen också fått föreskriftsrätt vad gäller spridning av landgeografisk information som inhämtats från luftfartyg.

Lantmäteriets föreskrifter om spridningstillstånd för sammanställningar av landgeografisk information

Föreskriften är indelad i tre kapitel.

1 kap. Inledande bestämmelser tar upp tillämpningsområde och definitioner.

2 kap. Undantag från kravet på spridningstillstånd beskriver vad som är undantaget.

3 kap. Ansökningsförfarandet tar upp de regler som gäller för själva ansökningen

Informationen som följer nedan innehåller föreskrifternas originaltext i fet stil. I vanlig icke fet stil finns förklarande information.

Originalföreskrifterna LMFS 2016:1 samt ändringsföreskrifterna LMFS 2016:3, LMFS 2017:2 och LMFS 2019:3 finns att läsa på Lantmäteriets hemsida. I direkt anslutning till texterna anges om det handlar om det ändringsföreskrift samt vilken. I slutet av texten om föreskrifterna listas föreskrifterna och när de trädde i kraft.

I slutet av dokumentet finns också lite information om Skyddslagen som har kopplingar till lagen om skydd för geografisk information.

1 kap. Inledande bestämmelser

Tillämpningsområde

1 § Dessa föreskrifter tillämpas i ärenden om tillstånd för spridning av sammanställningar av landgeografisk information som har inhämtats från luftfartyg genom fotografering eller liknande registrering.

Definitioner

2 § De begrepp som används i lagen (2016:319 och Förordningen (2016:320) om skydd för geografisk information ska ha samma innebörd i denna författning.

3 § I denna författning har följande uttryck och begrepp nedan angiven betydelse.

Landgeografisk Information

Geografisk information om andra delar av svenskt territorium än som ingår i Sveriges sjöterritorium enligt lagen (1966:374) om Sveriges sjöterritorium.

Med landgeografisk information avses således geografisk information över Sveriges landterritorium till skillnad från Sjögeografisk information som avser Sveriges sjöterritorium, hav, sjöar, vattendrag och kanaler.

Typ av registrering

Ett informationsinnehåll som begränsas av den typ av sensor som använts för insamlingen.

Med typ av registrering avses den informationsmängd som samlats in beroende på insamlingsmetod eller sensor. Det kan vara fotografier, laserskannade data, film, radardata, värmekameraregistreringar etc.

Informationsslag

Förädlad information som kan avgränsas till ett visst ämnesområde eller tema.

Med "Informationsslag" avses en viss typ av information som avgränsas till ett visst ämnesområde eller tema. Ett informationsslag härstammar oftast från en analys av en "typ av registrering" där man extraherat ut denna information, förädlad.

Ett exempel kan vara att man ur ett dataset med laserskannade data plockar ur information om trädhöjder och beståndsgränser. Informationen kan då läggas under informationsslaget "Vegetation" som kan anses som okänsligt för totalförsvaret och därför undantas från tillståndsplikten.

Åkermark

Sådan mark som används, eller lämpligen kan användas till växtodling eller bete och dessutom är lämplig att plöja.

Till växtodling räknas även fältmässiga odlingar av köksväxter, frukt, bär energiskog samt betesvallar som ingår i en växtföljd.

Obemannade luftfartyg

Luftfartyg som flygs utan någon förare ombord (drönare/UAV).

Avbildningsförbud

Förbud mot att göra avbildningar, beskrivningar eller mätningar av eller inom skyddsobjekt enligt 7 § andra stycket skyddslagen (2010:305).

Lodbild

Med "Lodbild" avses ett fotografi som visar landskapet rakt uppifrån.

Ortofoto

Geometriskt korrigerad lodbild. (Ändringsföreskrift 2019:3)

Upplösning

Med "Upplösning" avses datamängdens geometriska upplösning. För rasterdata menas avståndet på marken mellan två närliggande pixelcentra.

Retuscheringsåtgärd

Med "Retuscheringsåtgärd" avses åtgärd i syfte att dölja känslig information i flygbilder och liknande registreringar från luftfartyg.

2 kap. Undantag från tillståndskravet.

Lantmäteriets föreskrift om undantag från tillståndskravet syftar till att undanta viss information eller information som insamlats i vissa specifikt avgränsade områden från tillståndskravet.

Det handlar om vissa typer av information, information med en upplösning eller noggrannhet som är sämre än ett visst värde eller information inhämtad från vissa områden där vi med stor sannolikhet kan bedöma att ingen skada för totalförsvaret kan ske om den informationen sprids.

Typ av registrering

1 § Spridning av sammanställningar med följande typer av registreringar ska var för sig vara undantagna tillståndskravet.

1. Magnetfält

förekommer i många olika sammanhang men från luftfartyg mäts framförallt jordens magnetfält. Magnetfältsdata används huvudsakligen i samband med geologisk kartläggning och ger information om berggrundens strukturella drag och uppbyggnad oberoende av jord- och vattendjup. Undantaget innefattar också elektromagnetiska mätningar. Genom att mäta hur marken reagerar på elektromagnetiska vågor går det att få information om markens förmåga att leda elektrisk ström. God elektrisk ledningsförmåga är exempelvis förknippat med vissa, ofta malmgeologiskt intressanta, typer av bergarter, vattenförande sprickzoner i berggrunden eller vattenrika jordarter.

2. Mätningar av radioaktivt nedfall

Sedan Tjernobylyolyckan 1986 är SGU:s flygmätning en del av Sveriges beredskap för nukleära och radiologiska händelser genom Strålsäkerhetsmyndighetens (SSM) expertstödsorganisation. Detta innebär att SGU deltar i regelbundna övningar, samt står till förfogande som mätresurs i ett skarpt läge. Uppdraget för SGU:s del är att från flygplan mäta gammastrålning för att hitta enstaka strålkällor eller kartlägga radioaktivt nedfall. Flygets förmåga att effektivt mäta över stora ytor gör att det förhållandevis snabbt går att ta fram en övergripande bild av förekomsten och intensitet av gammastrålning i ett område.

3. Gammastrålning

är en del av människans naturliga miljö. Delar av strålningen kommer från marken under oss, det vill säga från berggrunden och jordarterna. Gammalspektrometriska mätningar görs för att kvantifiera förekomsten av de naturligt förekommande radioaktiva isotoperna kalium (^{40}K), uran (^{238}U) och torium (^{232}Th). Strålningen som registreras kommer från de översta delarna av marken (någon till några decimeter). I områden med berggrund i dagen eller nära ytan går det därmed att identifiera berggrundsenheter med skilda förekomster av dessa ämnen. Fördelningen av kalium, uran och torium kan också ge information om under vilka förhållanden bergarterna har bildats och hur de har påverkats av olika geologiska processer. Informationen kan också användas för att hitta områden med risk för radonproblem.

Informationsslag

2 § Spridning av sammanställningar med ett eller flera av följande informationsslag ska vara undantagna tillståndskravet.

1. Vegetation.

För att undantaget ska gälla måste informationen vara begränsad till att enbart handla om just vegetation. En "typ av registrering" som flygfoto eller laserdata kan aldrig räknas in under detta undantag, även om man bara registrerat skog, då registreringen kan visa mycket mer än bara vegetation. Om man däremot ur laserdata till exempel gjort analyser av trädhöjder och vegetationsgränser som man vill sprida kan man gå under detta undantag.

2. Naturtyp och markanvändning

avser, precis som för "vegetation", en sammanställning av information som endast visar just dessa informationsslag. Som ovan handlar det även här ofta om en analys gjord från data som kommer från en eller flera typer av registreringar, laserdata, flygfoto, infraröda flygfoton etc.

3. Geologiska förhållanden

kan som nämnts ovan analyseras ur olika typer av registreringar. Här avses sammansättningen av jordskorpan berg- och jordarter.

4. Forn- och övriga kulturhistoriska lämningar

avser sammanställningar av geografisk information som visar just forn- och kulturhistoriska lämningar. Det har blivit allt vanligare att genom laserskannade data identifiera sådana lämningar men även studier av högupplösta flygfoton används.

5. Sluttnings- och lutningsförhållanden

kan beräknas ur höjddata, exempelvis laserskannade data, och visa hur stor lutningen är och åt vilket håll det lutar.

Områden, byggnader och anläggningar.

3 § Spridning av sammanställningar med information om följande slag av områden, byggnader och anläggningar ska, med den begränsningen som anges i andra – fjärde stycket, vara undantagen från tillståndsplikt.

(3 och 4 stycket är inklippta direkt under de undanta som de gäller för, punkt 12 och 13)

Olika typer av geografiska områden räknas upp i föreskriften. Över dessa typer av områden är det mycket vanligt att man samlar in information från olika typer av luftfarkoster. Sannolikheten för att det ska finnas något känsligt för totalförsvaret inom dessa typer av områden får anses som mycket liten.

Det är också viktigt att tänka på att undantaget bara gäller för området. Kommer det med vybilder som sträcker sig utanför området blir dessa tillståndspliktiga även om luftfarkosten befinner sig inom området.

1. Offentlig plats enligt 1 kap. 2 § första stycket ordningslagen (1993:1617)

Med offentlig plats enligt denna lag avses,

1. allmänna vägar,
2. gator, vägar, torg, parker och andra platser som i detaljplan redovisas som allmän plats och som har upplåtits för sitt ändamål,
3. områden som i detaljplan redovisas som kvartersmark för hamnverksamhet, om de har upplåtits för detta ändamål och är tillgängliga för allmänheten, samt
4. andra landområden och utrymmen inomhus som stadigvarande används för allmän trafik.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en kommun får föreskriva att anläggningar för lek, idrott, camping eller friluftsliv, badplatser, järnvägsområden, begravningsplatser och andra sådana områden, om de inte omfattas av bestämmelserna i första stycket, skall jämföras med offentliga platser vid tillämpning av 3 kap. och av lokala föreskrifter, under förutsättning att områdena är tillgängliga för allmänheten.

Om ett område eller utrymme som avses i första stycket är tillgängligt för allmänheten endast under vissa tider, är det offentlig plats under dessa tider. Detsamma gäller områden som omfattas av en föreskrift enligt andra stycket.

2. Område för offentlig tillställning enligt 2 kap. 3 § ordningslagen

Med offentlig tillställning enligt denna lag avses

1. tävlingar och uppvisningar i sport, idrott och flygning,
2. danstillställningar,
3. tivolinöjen och festtåg,
4. marknader och mässor, samt
5. andra tillställningar som inte är att anse som allmänna sammankomster eller cirkusföreställningar.

För att en tillställning ska anses som offentlig krävs att den anordnas för allmänheten eller att allmänheten har tillträde till den.

En tillställning till vilken tillträdet är begränsat genom krav på inbjudan, medlemskap i en viss förening eller annat villkor är dock att anse som en tillställning som allmänheten har tillträde till, om tillställningen uppenbarligen är en del av en rörelse vars verksamhet uteslutande eller väsentligen består i att anordna tillställningar av detta slag. Detsamma gäller om tillställningen med hänsyn till omfattningen av den krets som äger tillträde, de villkor som gäller för tillträdet eller andra liknande omständigheter är att jämföras med sådan tillställning. Lag (2010:515).

3. Anläggning för lek, idrott, camping eller friluftsliv, badplatser järnvägsområden och begravningsplatser som enligt lokal föreskrift ska jämföras med offentlig plats.

För att få reda på om något av ovanstående områden och platser kan jämföras med offentlig plats och undantas enligt punkten 1 måste man kontakta aktuell kommun alternativt leta upp kommunens föreskrifter på Internet eller i tryckta publikationer.

4. Golfbana med tillhörande byggnader och anläggningar.

Här avses det område som naturligt avgränsas av själva golfbanan och tillhörande anläggningar.

5. Bostadsbyggnad med tillhörande mark och anläggningar.

Här avses närmaste tomtmark med tillhörande ekonomibygnader och anläggningar. Enligt definition är tomt ett område som inte är en allmän plats men som omfattar mark avsedd för en eller flera byggnader och mark som ligger i direkt anslutning till byggnaderna och som behövs för att kunna användas för avsett ändamål. Exempel kan vara mark för lek och utevistelse, kommunikationsytor och plats för parkering, lastning och lossning.

6. Åkermark enligt definitionen i 1 kap. 3 §.

”Sådan mark som används, eller lämpligen kan användas, till växtodling eller bete och dessutom är lämplig att plöja. Till växtodling räknas även fältmässiga odlingar av köksväxter, frukt och bär, energiskog samt betesvallar som ingår i en växtföljd.”

7. Område för arkeologiska undersökningar.

Med ”område” avses här ett officiellt avgränsat område för en specifik undersökning.

8. Dagbrott för mineral- och malmfyndigheter.

Här avses området som berörs av verksamheten, inhägnat eller på annat sätt markerat i terrängen.

9. Tåkt för grus, berg eller torv.

Med ”område” avses här ett naturligt avgränsat eller inhägnat område för tåkten.

10. Deponi för avfall, flis, snö eller andra schaktmassor.

Med ”område” avses här ett naturligt avgränsat eller inhägnat område för deponin.

11. Övningsområde för obemannade luftfartyg.

Här avses främst ytor som är särskilt upplåtna för denna typ av verksamhet som exempelvis modellflygfält och liknande.

12. Byggarbetsplats

(Ändringsföreskrift 2016:3)

Undantaget gäller endast om materialet är beställt av den som har intresse av att informationen skyddas eller om anläggningen bedöms att aldrig kunna bli ett skyddsobjekt. Med andra ord ska beställningen göras av byggherren.

13. Skogsmark

(Ändringsföreskrift 2017:2)

Undantaget gäller endast om det handlar om fotografier eller film och att detta material inte innehåller fordon, byggnader, anläggningar, verksamheter eller andra mänskliga aktiviteter förutom sådant som tillhör skogsbruket samt att det ska vara markägaren själv som beställt materialet eller själv agerat fotograf.

Vad som sägs i första stycket gäller inte byggnader, andra anläggningar områden och andra objekt som omfattas av avbildningsförbud enligt skyddslagen (2010:305).

(Mer information om skyddslagen finns i slutet av dokumentet.)

Generella undantag

4 § Spridning av sammanställningar av lodbilder, samt ortofoton skapade från lodbilder med en upplösning av 0,5 meter eller sämre ska vara undantagen tillståndsplikt.

(Ändringsföreskrift 2019:3)

Här avses enligt definitionen ovan datamängdens geometriska upplösning. För rasterdata menas avståndet på marken mellan två närliggande pixelcentra

5 § Spridning av sammanställningar med information som inhämtats före år 1950 ska vara undantagen tillståndsplikt.

3 kap. Ansökningsförfarandet**Allmänna bestämmelser**

1 § En ansökan om tillstånd för spridning av en sammanställning av geografisk information ska ges in av den som avser att sprida sammanställningen.

2 § Ansökan ska ges in till Lantmäteriet

3 § En ansökan om tillstånd ska innehålla namn och övriga kontaktuppgifter till sökanden samt till eventuellt ombud för sökanden. Ansökan ska även innehålla ytterligare uppgifter som anges i 4-5 §§

Beskrivning av den sammanställning som ska spridas

4 § Sökanden ska beskriva den sammanställning som ska spridas genom att ange

- 1. vilka typer av registreringar eller informationsslag som sammanställningen består av,**
- 2. det geografiska område som sammanställningen avser redovisat i koordinater eller genom andra lägesrelaterade referenser, samt**
- 3. de uppgifter i övrigt om sammanställningen som kan vara av betydelse för prövningen av ärendet.**

Medgivande till retuscheringsåtgärder

5 § Sökanden ska ange om denne medger att Lantmäteriet vidtar retuscheringsåtgärder i sammanställningen, om det behövs för att kunna meddela tillstånd.

Ingivande av sammanställning

6 § Lantmäteriet kan vid behov kräva att sökanden ger in sammanställningen för bedömning och retuscheringsåtgärder

Sökanden ska i sådana fall skicka in sammanställningen

1. genom rekommenderad postförsändelse, eller
2. genom särskild tjänst för digitalt inskick som anvisas av Lantmäteriet.

Föreskrifter

Föreskrift 2016:1 trädde i kraft den 15 juni 2016.

Ändringsföreskrift 2016:3 trädde i kraft 1 jan 2017.

Ändringsföreskrift 2017:2 trädde i kraft 1 nov 2017.

Ändringsföreskrift 2019:3 trädde i kraft 1 jan 2020.

Skyddslagen

Enligt skyddslagen kan följande byggnader, andra anläggningar och områden kan beslutas vara skyddsobjekt

- statschefens och tronföljarens residens och bostäder samt statsministerns bostäder,
- byggnader, andra anläggningar och områden som staten har äganderätt eller nyttjanderätt till och som disponeras av riksdagen eller riksdagsförvaltningen,
- byggnader och andra anläggningar som staten, en kommun eller ett landsting har äganderätt eller nyttjanderätt till och som används eller är avsedda för att leda eller styra statlig eller kommunal verksamhet,
- byggnader, andra anläggningar och områden som används eller är avsedda för ledning av räddningstjänsten eller totalförsvarets civila delar i övrigt eller för fredstida krishantering, energiförsörjning, vattenförsörjning, elektroniska kommunikationer, transporter eller försvarsindustriella ändamål, och
- byggnader, andra anläggningar och områden som används eller är avsedda för verksamhet som innefattar upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, verksamhet inom kriminalvården eller Sveriges försörjning med sedlar och mynt.
- byggnader, andra anläggningar och områden som staten har äganderätt eller nyttjanderätt till och som disponeras av Försvarsmakten, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt, samt militära fartyg och luftfartyg,
- områden där Försvarsmakten, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt tillfälligt bedriver övningar, prov eller försök eller där oförutsedda följder av sådan verksamhet kan inträffa,
- områden där Försvarsmakten har satts in för att hindra en kränkning av Sveriges territorium eller för att möta ett väpnat angrepp mot landet,

- områden där en främmande stats militära styrka inom ramen för internationellt samarbete tillfälligt bedriver övningar här i landet i samband med utbildning för fredsfrämjande verksamhet eller för annat militärt ändamål, och
- vattenområden av särskild betydelse för det militära försvaret.

Andra byggnader, anläggningar och områden än sådana som nämns ovan kan också beslutas vara skyddsobjekt, om de är av betydelse för totalförsvaret och Sverige befinner sig i krig eller krigsfara eller det råder andra utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig.

Under samma förhållanden kan lok och järnvägsvagnar beslutas vara skyddsobjekt.

Ett beslut om skyddsobjekt innebär att obehöriga inte har tillträde till skyddsobjektet. Genom ett särskilt beslut kan tillträdesförbudet förenas med ett förbud mot att göra avbildningar, beskrivningar eller mätningar av eller inom skyddsobjektet.

Om det räcker för att tillgodose skyddsbehovet, kan tillträdesförbudet ersättas av ett avbildningsförbud eller av ett förbud mot att bada, dyka, ankra eller fiska.

Ett skyddsobjekt ska enligt lag vara skyltat. Om det bara är tillträdesförbud ser skylten ut som den vänstra nedan, om det även är avbildningsförbud ser skylten ut som den högra nedan.

Det viktiga är alltså att hålla utkik efter den överkryssade kameran inom röd ring som betyder att det är förbjudet att fotografera eller på annat sätt avbilda och beskriva skyddsobjektet utan tillstånd.

Var observant på detta eftersom det kan bli straffpåföljder om ni får med ett skyltat objekt eller anläggning i det material ni sprider.